

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА**

ЛІ СІЮНЬ

УДК 373.5.016:786.2

**МЕТОДИКА САМООРГАНІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ
ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м.Київ.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Гуральник Наталія Павлівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, Інститут мистецтв,
професор кафедри фортепіанного виконавства
і художньої культури.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор
Олексюк Ольга Миколаївна,
Київський педагогічний університет імені
Бориса Грінченка, завідувач кафедри теорії та
методики музичного мистецтва;

кандидат педагогічних наук, доцент
Гусейнова Лариса Василівна,
Ніжинський державний університет імені
Миколи Гоголя, декан факультету культури
і мистецтв.

Захист відбудеться «10» лютого 2016 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул.Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «8» січня 2016 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.П.Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Актуальність проблеми самоорганізації особистості у процесі навчання визначається новою освітньою парадигмою, в якій розкриття її творчих можливостей, необхідність прояву їх самостійності представлено як провідну складову системи освіти в Україні і в світі.

Особистісною психологічною складовою феномена «самоорганізація» є особистісна якість людини, самостійність, та самоорганізаційні уміння суб'єктів навчання, що розглядаються у контексті змісту цієї науково-теоретичної категорії. Особистісна складова у психолого-педагогічній теорії займає особливе місце з огляду на обрану проблему стосовно самоорганізації підлітків, які навчаються гри на фортепіано в школах мистецького профілю.

Науково-педагогічні дослідження сконцентровані на багатьох аспектах проблеми самоорганізації. У загальнонауковому знанні самоорганізація вивчена як саморух, самоструктурування, самодетермінація природних систем і процесів (Н.Афанасьєва, Є.Климов, О.Князькова); у кібернетиці дослідженнями самоорганізації займались Н.Вінер, Г.Паск, У.Ешбі, А.Лернер, Б.Юдін, В.Пушкін та ін. Трансформуючись із філософії та кібернетики, поняття «самоорганізація» розкривається як найвища форма розвитку динамічних систем і є атрибутом загальнонаукової конкретизації філософського принципу саморозвитку (А.Астаф'єв, М.Ведмедєв, А.Горєлов та ін.), означений феномен став використовуватись у психолого-педагогічній теорії самоорганізації (М.Д'яченко, Л.Кандибович, Н.Пейсахов, І.Трофімова, Ю.Цагареллі, М.Шевцов). Застосування самостійної діяльності в навчанні розкрили А.Журавський, Б.Келлер, К.Крауфорд, І.Ребельський та удосконалили О.Горцевський, В.Донцов, П.Зайченко та інші.

У психології самоорганізація як система неповторної індивідуальності приваблювала увагу багатьох видатних вчених, зокрема В.Бехтерева, Л.Виготського, Л.Божович. Педагогікою вивчається структурування системи умінь професійної самоорганізації особистості (О.Барвенко, М.Дмитренко, Н.Дуднік, В.Филоненко та ін.); окремі проблеми щодо самостійної діяльності були висвітлені у багатьох педагогічних дослідженнях (Н.Сегеда, К.Завалко, А.Маричева, Н.Млиницька, А.Зайцева, Л.Тоцька та інші).

У музичній педагогіці самоорганізація власних зусиль кожного музиканта (незалежно від віку) щодо опанування музичного інструменту (фортепіано) залишається однією з головних проблем становлення та професійного зростання піаністів. Кожний піаніст (концертуєчий артист, педагог-практик, сталий професіонал, молодий музикант) стикається із проблемою набуття й застосування умінь самоорганізовуватись у складній

повсякденній праці. Тому, визначальними для молодих піаністів є думки видатних музикантів (педагогів, методистів, виконавців), які відмічали особливе місце у власній творчій діяльності самоорганізаційних умінь (Г. Беклемішев, К. Гумнов, Т. Кравченко, Н. Любомудрова, Г. Нейгауз, Л. Оборин, В. Пухальський, М. Старкова, Є. Тімакін, Г. Ципін та багато інших). Самостійна діяльність залишається важливою проблемою у підготовці піаністів на перших курсах музичних підрозділів вищої школи (Н. Гуральник, Л. Гусейнова, Г. Падалка, О. Реброва, О. Рудницька, О. Щолокова, В. Шульгіна, Л. Паньків та багато інших); досягнення високих особистісних здобутків (Н. Гузій, А. Козир, О. Михайличенко, О. Олексюк, В. Орлов, Ю. Руденко, О. Хижна, Д. Юник).

Обрана категорія – «самоорганізація підлітків», в її контексті – «самоорганізаційні уміння», розкриваються на прикладі спеціального музичного навчання підлітків гри на фортепіано в музичних школах та школах мистецтв, тому актуальною стає і проблема вивчення та усвідомлення психологічних особливостей цього віку та урахування їх у музично-методичній піаністичній практиці (О. Костюк, С. Науменко, Д. Николенко, Г. Гарасов, Б. Теплов, ін.).

Складність обраної проблеми самоорганізації зумовлює необхідність вирішення деяких суперечностей між необхідністю музично-естетичної освіти молоді в складний період розвитку особистості (підлітковий вік) та відсутністю відповідної мотивації, усвідомленим бажанням молоді навчатись гри на музичних інструментах та недостатньою увагою з боку їх батьків; необхідністю докладання значних зусиль суб'єктами навчання у процесі опанування фортепіано та відсутністю методики самоорганізації учнів; професійною потребою становлення самоорганізації учнів КНР та відсутністю методики її реалізації.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт стосовно окремих напрямів розкриття «самості», актуальність проблеми та низку вже вирішених методичних питань, недостатньо розробленою залишається методика самоорганізації учнів підліткового віку, що зумовило вибір теми дослідження – *«Методика самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась у межах наукової комплексної програми досліджень кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування та наукового напрямку кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури «Зміст, форми, методи підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва та освіти учнів середніх закладів мистецького профілю» Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Тему дослідження затверджено Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 8 від 07 квітня 2015 року).

Мета дослідження полягає в розробці, науково-теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики самоорганізації

підлітків у процесі навчання гри на фортепіано, визначенні методичних засад підвищення ефективності цього процесу з урахуванням психологічних особливостей обраного віку учнів-піаністів.

Об'єкт дослідження – процес музичного навчання молоді в школах музично-мистецького спрямування.

Предмет дослідження – методика самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання.

Відповідно до мети, об'єкту та предмету визначено наступні **завдання** дослідження :

1. Проаналізувати науково-методичну літературу з проблеми дослідження, визначити сутність та зміст поняття «самоорганізація» як категорії загальнонаукового знання; дати визначення поняття «самоорганізація підлітків» і «самоорганізаційні уміння» піаністів.

2. Розробити та обґрунтувати компонентну структуру «самоорганізації підлітків» у контексті психологічних особливостей підліткового віку та набуття ними «самоорганізаційних умінь» у процесі навчання гри на фортепіано.

3. Розробити методичну модель самоорганізації підлітків-піаністів з обґрунтуванням відповідних принципів, педагогічних умов та методів.

4. Визначити критеріальний апарат оцінки досягнень самоорганізації та рівневі характеристики якості її набуття підлітками.

5. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики самоорганізації підлітків в умовах фортепіанного навчання та перевірити отримані результати методами математичної статистики.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять – концептуальні положення філософії освіти (В. Андрющенко, І. Вязюн, Г. Меднікова), методології та теорії національної освітньої стратегії України (І. Бех, В. Бондар, О. Олексюк, О. Сухомлинська, В. Шульгіна); розвиток особистості як цілісної саморегульованої системи стосовно самоорганізації, саморуху природних систем і процесів (Н. Афанасьєва, Н. Вінер, О. Шков, О. Князькова, А. Лернер, Г. Паск, В. Пушкін, У. Ешбі, Б. Юдін); психологічні та педагогічні теоретичні висновки стосовно розвитку особистості як складного утворення, що включає інтелектуальні, емоційні, вольові фактори (М. Беляєв, А. Волостнікова, Т. Єрофєєва, А. Ковальов, В. Мясіщев, С. Рубінштейн); окремі напрями розвитку особистості (А. Матюшкин, Є. Назайкінський, Н. Постнікова, Г. Щукіна, Д. Юник); потреби індивіда (Б. Ананьєв, Є. Климов, О. Леонтьєв та ін.); контекст розвитку мотиваційної сфери особи (Ю. Кулюткін, А. Маркова, Н. Морозова); теорія поетапного формування розумових дій (О. Леонтьєв, П. Гальперін, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська); теоретичні положення з проблем музичної освіти (Н. Гуральник, А. Козир, О. Михайличенко, В. Орлов, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова, Д. Юник); спеціальна наукова література (мистецтвознавча література з проблем вдосконалення сольного виконавства на фортепіано, науково-методичні та

історичні засади розвитку піаністів як суб'єктів виконавської та навчальної діяльності (А.Алексєєв, Бай-Бінь, Д.Благой, А.Готліб, О.Гольденвейзер, Н.Кашкадамова, Г.Нейгауз, Б.Міліч та ін.);

У ході дослідження застосовано наступні **методи**:

«теоретичні» аналіз психологічної, педагогічної, музично-історичної, фортепіанно-методичної літератури; узагальнення, порівняння, теоретичне моделювання, класифікація для обґрунтування теоретичних підходів, принципів та організаційно-педагогічних умов реалізації спроектованої методики;

«експериментально-емпіричні» педагогічне спостереження, анкетування, тестування, самооцінка, метод експертних оцінок, бесіди, оцінка змісту навчальних документів для проведення експериментальної роботи, діагностика стану проблеми, отримання результатів констатувального та формувального етапів.

«статистичні» математико-статистична обробка даних, створення графічних та схематичних узагальнень, малюнків.

Наукова новизна результатів дослідження. У роботі *вперше*:

- визначено поняття «самоорганізація підлітків» у контексті особистісних якостей суб'єкта освіти та навчально-виконавської діяльності й «самоорганізаційні уміння» піаністів;

- розроблено компонентну структуру самоорганізації, яка розкривається у вмотивованості підлітків щодо навчально-виконавської музичної діяльності та її спрямованості на здійснення власних перспективних планів;

- розроблено методичну модель самоорганізації, та набуття самоорганізаційних умінь підлітків за рахунок обґрунтування відповідних науково-теоретичних підходів, педагогічних принципів та умов;

- визначено критерії, показники оцінки результатів формувальної роботи та змістові характеристики рівнів самоорганізації.

У роботі здійснено *уточнення та конкретизовано* зміст і сутність самоорганізації як особистісного феномена та самоорганізаційної діяльності підлітків в умовах навчання гри на фортепіано;

подальшого розвитку набули зміст музичних занять з фортепіано у навчальних закладах музично-мистецького профілю; методика фортепіанного навчання учнів підліткового віку.

Практичне значення дослідження полягає у визначенні шляхів набуття самоорганізації підлітками у фортепіанному навчанні за відповідною авторською методикою; можливості використання винайдених методів самоорганізаційної діяльності у практичній роботі викладачів та учнів; розробці методичного ресурсу для використання фахівцями мистецької галузі у музичних школах та школах мистецтв; розширенні методичних знань і умінь іноземних студентів із фортепіанного навчання.

Результати дисертаційного дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені

М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/1261 від 12.06.2015р.); Української дитячої музичної школи мистецтв (довідка № 04 від 30.04.2015р.); Київської дитячої музичної школи № 8 (довідка № 30 від 21.05.2015р.); Дитячої школи мистецтв ім. К.Г. Стеценка м. Корсунь-Шевченківський Черкаської обл. (довідка № 38 від 05.06.2015р.); Liaoning Cultural Art School (довідка з Китаю).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні теоретичні положення, результати дослідження обговорювалися та здобули схвальну оцінку на Міжнародних та Всеукраїнських конференціях : XI, XII та XIII Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії» (Київ; 2013, 2014, 2015 рр.); Міжнародна науково-методична конференція «Мистецька освіта у вимірах сучасності» (м. Київ, 2014 р.); VI Міжнародна науково-практична конференція «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2015 р.); I Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2015 р.); Всеукраїнська науково-методична конференція-семінар «Мистецька освіта в Україні – проблеми теорії і практики» (Київ, 2014 р.). Матеріали дослідження обговорювались на засіданнях кафедр теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування; фортепіанного виконавства і художньої культури Інституту мистецтв НПУ ім. М.П. Драгоманова. Окремі положення розкриті в наукових доповідях на конференціях НПУ ім. М.П. Драгоманова.

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження відображено у 8 публікаціях, з них 5 у провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 – у міжнародному виданні.

Структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури (259 найменувань, з них 13 – іноземними мовами, 18 – електронний ресурс). Загальний обсяг тексту дисертації – 213 сторінок, з них основного тексту – 157 сторінок. Робота містить 12 рисунків, 11 таблиць, що разом із додатками становить 31 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** надано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність проблеми дослідження; визначено мету, об'єкт, предмет, завдання роботи; висвітлено методологічні основи та схарактеризовано основні методи наукової роботи; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження; наведено відомості щодо апробації та впровадження його результатів.

У **першому розділі** – «Науково-теоретичні засади дослідження проблеми самоорганізації підлітків» – представлено аналіз науково-теоретичної літератури з проблеми самоорганізації підлітків; визначено

поняття «самоорганізація підлітків» та «самоорганізаційні уміння» підлітків у контексті саморегульованої системи на засадах принципу синергетики з урахуванням психологічних особливостей учнів-піаністів підліткового віку.

У результаті аналізу висновків філософії, психолого-педагогічних теорій та музикознавства встановлено, що психологічною складовою поняття «самоорганізація» є «самоорганізаційні уміння», які розглядались у контексті змісту означеної науково-теоретичної категорії, виявлено її комплексну сутність у синкрезисі особистісної якості – самостійності та практичних самоорганізаційних дій.

Розкрито багатоаспектність проблеми самоорганізації в науково-педагогічних дослідженнях. У широкому розумінні слова, «самоорганізація» розглядалась як саморух, самоструктурування, самодетермінація природних систем і процесів (Н.Афанасьєва, Є.Климов, О.Князькова).

Встановлено, що дослідження категорії самоорганізації розпочато у кібернетиці (Н.Вінер, Г.Паск, В.Ашбі та ін.). Розкривши властивості самоорганізації на рівні живої клітини та організму, кібернетика відкрила шлях психології, педагогіці та іншим наукам до ґрунтовного вивчення цього поняття (термін «самоорганізація системи» вперше ввів у науковий обіг англійський кібернетик W.P.Ашбі).

На основі висновків Ноберта Віннера, який вперше повідомив світ про схожість процесів обміну інформацією серед живих організмів і машин, встановлено, що основне завдання дослідника полягає у створенні систем, які в умовах постійно змінного оточуючого середовища здатні до адаптації власної поведінки, внутрішнього самоуправління. Доведено, що біологічна самоорганізація базується на генетичній програмі, а соціальна – спирається на громадську соціальну програму гармонізації суспільних відносин, мінливість їх пріоритетів тощо (В.Кушелєв, Г.Рузавін), тобто, самоорганізація – конкретні вчинки та поведінка людей (Є.Климов), з ознаками інваріантності (О.Шков). Ми дотримувались тих висновків (А.Лернер, Б.Юдін, В.Пушкін, ін.), де самоорганізація розглядалася в науці як явище (комплекс елементів, які забезпечують реалізацію програми та мети) і процес (підтримка або ліквідація дій, котрі створюють стійкі зв'язки у вільному виборі прийнятих правил).

Трансформуючись із кібернетики, поняття «самоорганізація» розкривається філософами як найвища форма розвитку динамічних систем і є атрибутом загальнонаукової конкретизації філософського принципу саморозвитку (А.Астаф'єв, М.Ведмедєв, О.Горєлов та інші).

Аналіз наукової літератури показав, що психологією поняття «самоорганізація» розглядається як система неповторної індивідуальності, привертаючи увагу багатьох видатних вчених (Б.Анан'єв, В.Бехтерєв, Л.Виготський). Вони встановили взаємозалежність психологічних процесів (самоорганізація, самоуправління та саморегуляція), що утворюють психологічну єдність «само» процесів, які ми приймаємо за основу наукового обґрунтування «самоорганізації» для нашого дослідження.

У педагогічних дослідженнях вивчалися структурування системи умінь професійної самоорганізації особистості, окремі складові самоорганізації (В. Андреев, О. Барвенко, М. Дмитренко, Н. Дуднік, М. Д'яченко, Л. Кандибович, В. Філоненко та ін.). Встановлено, що під самоорганізацією розуміється інтегральна сукупність природних і соціально набутих властивостей, які реалізуються у впорядкованій діяльності (М. Д'яченко, Л. Кандибович); здатність успішно здійснювати усвідомлену роботу над собою, підвищувати професіоналізм (Н. Дуднік); планування власних справ на перспективу (В. Андреев); здібність індивіда вміти цілеспрямовано використовувати й вдосконалювати у діяльності складники власної особистісної структури, оптимізувати дії, визначати межі активності для успішного формування самоорганізації (В. Філоненко).

У результаті аналізу спеціальної літератури з'ясовано, що в музичній освіті проблема самоорганізації, окремі її напрями у навчальній діяльності особистості були висвітлені у багатьох дослідженнях: Н. Сегеди, К. Завалко, А. Маричевої, Н. Млиницької, А. Зайцевої, Цюй Сяююй та ін. Дослідження власних ресурсів музикантів, незалежно від віку щодо опанування музичного інструменту, а саме фортепіано, залишається однією з головних проблем становлення піаністів, тому в дисертації враховано висновки видатних музикантів (педагогів, методистів), які підкреслювали визначне місце у власній творчій діяльності самоорганізаційних умінь (Г. Беклемішев, Р. Горовиць, Т. Кравченко, П. Луценко, Г. Нейгауз, В. Пухальський, М. Старкова, М. Тутковський, Г. Ципін та багато інших).

У визначенні характерних психологічних особливостей обраного для дослідження підліткового віку учнів-піаністів, виокремлено визначальні риси, які мають безпосередній вплив на зміст та якість навчальної діяльності досліджуваних та формування в них умінь стосовно самоорганізації: бажання мати власну життєву мету та самостійно досягати її, виявляючи активність власних дій; бажання самостійно визначати свої потреби та вподобання й водночас користуватись підтримкою дорослих (викладачі, батьки); проявляти тяжіння до колективу, спілкування з однолітками і дорослими (навчальна взаємодія в класі фортепіано).

Проаналізовано низку визначень самоорганізації, в яких розглянуті різноманітні аспекти цього феномену. Аналіз психологічних досліджень дозволив виокремити різні підходи в розумінні і вивченні поняття «самоорганізація». Узагальнено, що феномен самоорганізації – це послідовний (поетапний) процес структурування суб'єктом власної активності, що проявляється через створені системи самостійних дій, кожна з яких має функціональне навантаження і робить конкретний внесок в успішне досягнення мети. Взято до уваги висновки музикознавця Є. Назайкінського, в яких зосереджено увагу на концепції апперцепції, вплив попереднього досвіду сприймання музики на формування самоорганізаційних умінь музиканта.

З'ясовано, що до основних структурних компонентів самоорганізації належать цілепокладання, планування, самоконтроль, корекція, вольова регуляція, які присутні у всіх значущих функціональних моделях процесу самоорганізації і характеризують окремі сторони цілісного феномена.

Досліджено, що самоорганізаційні уміння – це особистісні дії, що засновані на існуючих знаннях, та дозволяють використовувати певні прийоми та управляти ними у змінних умовах діяльності.

На підставі проаналізованих теоретичних висновків щодо змісту та сутності самоорганізації запропоноване авторське розуміння поняття **«самоорганізації підлітків»**, яке представляємо як ***особистісне надбання підлітка, що розкривається на основі індивідуальної якості, самостійності, з урахуванням вмотивованої потреби до здійснення самостійно спроектованої власної мети в опануванні фортепіано.***

У ході дослідження було визначено реалізаційну складову самоорганізації як процесу, що виявляється в самоорганізаційних уміннях, які ми вважаємо ***власними здобутками підлітків, що формуються у тривалому поетапному процесі, в якому проявляються набуті під час самостійного навчання та спілкування з викладачем фортепіано музично-доцільні дії з метою удосконалення вже отриманих у молодших класах умінь і навичок, та саморегулюються підлітками щодо подальшої успішної самостійної музично-творчої діяльності.***

Встановлено, що самоорганізація є складною особистісною якістю та невід'ємним компонентом діяльності підлітків у навчальному процесі. Підліток є активним суб'єктом, а викладач застосовує педагогічне втручання, спонукає його до правильного формулювання цілей, співвіднесення особистісних бажань і можливостей, продуктивної організації власної активності, володіння навичками самоконтролю та саморегуляції в його навчально-музичній діяльності.

У **другому розділі** – **«Обґрунтування методики самоорганізації підлітків-піаністів»** – обґрунтовано структуру самоорганізації підлітків у фортепіанному навчанні, розроблено теоретичну модель методики самоорганізації та набуття самоорганізаційних умінь підлітками на основі виокремлених науково-теоретичних підходів, принципів, педагогічних умов.

З метою розкриття науково-теоретичної сутності самоорганізації у контексті виявлення відповідних умінь підлітків, у результаті аналізу низки положень різних учених усвідомлено загальнонауковий сенс цього феномена. Самоорганізація розглядається як операційний рівень активності суб'єкта навчання, що координує знання і уміння, які уможливають її здійснення і регулюють необхідні прийоми у змінних умовах діяльності. Структуру самоорганізації складають цілепокладання (самомоделювання), планування (розподіл власних ресурсів і оптимальних умов), реалізація планів (самостійне втілення запланованого), контроль (самоаналіз та самоконтроль), оцінка (самооцінка та самовідношення), корекція (самовдосконалення).

Для теоретичного обґрунтування і створення відповідної науково-методичної бази дослідження, методичної моделі самоорганізації стосовно розкриття особливостей прояву самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання, з урахуванням загальнонаукового сенсу самоорганізаційної діяльності особистості виокремлено суб'єктний і технологічний науково-теоретичні підходи. У розробленні *компонентної структури самоорганізації підлітків* враховані узагальнені впливові чинники стосовно самоорганізації (свобода вибору, керованість поведінки раціональністю, прагнення до самоорганізації в особистісному зростанні, вплив власної самооцінки та змінності ситуацій, у тому числі мистецького оточення). До структури самоорганізації увійшли *потребово-мотиваційний, когнітивно-емоційний, комунікативний, самостійно-результативний* компоненти. Вони утворюють цілісне явище, мають діяльно-орієнтовний самоорганізаційний характер та представлені у контексті процесу їх поетапного формування з доцільним педагогічним втручанням.

Потребово-мотиваційний компонент представлено усвідомленою сутністю, джерелом якої є мотивація підлітка до розкриття власного музичного потенціалу, умінь і навичок, які значною мірою залежать від попередніх досягнень, досвіду та суб'єктивної реакції на зовнішні впливи. Позитивна мотивація забезпечує бажання підлітків виявляти наполегливість, гнучкість, емоційну активність до самоорганізації.

Когнітивно-емоційний компонент свідомо застосовується у бінарному смислового сенсі як взаємозалежні смислові характеристики, оскільки обидві складові розкривають особливості пізнання й сприймання музикантами та можливість емоційного відгуку на отримані нові відомості. Когнітивний сенс компонента проявляється у відносно стійких індивідуальних особливостях пізнання підлітками музичних смислів, логіці структурування музичного матеріалу та розгортання драматургії фортепіанних творів, проектування виконавського задуму; емоційний аспект розкриває ставлення до музичних творів, результатів музичного навчання, рефлексії з огляду на перспективні плани самоорганізації.

Комунікативний компонент представлено у двох напрямках: безпосереднє спілкування між суб'єктами музичного навчання (учнями, викладачами, однолітками) та опосередковано – між носіями музичного мистецтва (авторами фортепіанних творів, виконавцями). Визначено, що імперативний тип спілкування позитивно впливає на ефективність розкриття комунікативного компонента, відтворюючи характер позитивного впливу на ефективність та перспективність самоорганізаційних дій підлітків.

Самостійно-результативний компонент характеризувався засобами рефлексії, самоаналізу, самокорекції з обов'язковим педагогічним впливом у процесі фортепіанного навчання з огляду на підлітковий вік учнів і складність музичного навчання як такого, що потребує застосування складної технології опанування музичним інструментом (фортепіано) та додаткового музично-слухового контролю за якістю відтворення музичних образів на

фортепіано, створення темброво-акустичних уявлень, інших спеціально-технологічних прийомів і умінь, які потребують подвійного контролю (самоконтролю) за дидактично-управлінськими та музично-відтворувальними діями підлітка.

Визначено, що кожний з указаних компонентів містить у своєму змісті функціональні самоорганізаційні дії програмно-цільового, операційно-технологічного та рефлексивно-оцінного спрямування, що забезпечують їх функціонування на всіх етапах формування.

Ефективність самоорганізації підлітків зумовлена застосуванням таких **принципів** *синергетики* (прояви самостійності у внутрішньому саморусі самоорганізаційних умінь, спрямованих до наміченої мети); *суб'єктивації* (самоврегульованість навчальних дій кожного суб'єкта); *індивідуалізації* (врахування психологічних властивостей підлітка та набуття ним несхожого з іншими кінцевого результату); *рефлексійності* (самовідчуття причетності до загального успіху навчальної взаємодії); *ефективності* (технологічність, що ґрунтується на теоретично й практично виправданій методичній системі досягнення результатів самоорганізації); *результативності* (в обранні своєї мети та досягненні позитивних здобутків самоорганізації); *гармонічності* (природність самоорганізації у загальній системі музично-освітньої діяльності учнів шкіл мистецтв).

Успішність самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання зумовлена реалізацією створених **педагогічних умов** \square спонукання позитивного ставлення учнів до навчальної самоорганізації; забезпечення пріоритету самостійно-творчої музично-навчальної діяльності та вільного вибору щодо актуалізації власного потенціалу; забезпечення психолого-педагогічною інформацією щодо змісту самоорганізації та відповідних технік рефлексії; стимулювання підлітків до набуття навчального досвіду та особистісного зростання; заохочення до самостійної діяльності та створення власної музичної інтерпретації фортепіанних творів; цілеспрямований вплив викладача фортепіано на самостійну діяльність учнів на засадах постійної самооцінки. Схему узагальнення методики самоорганізації див. на рис.1.

У **третьому розділі** – «*Експериментальне дослідження з методики самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання*» – подана діагностика стану дієвості самоорганізації підлітків у фортепіанному навчанні, надана структура критеріїв та їх показників з відповідними характеристиками рівнів набуття означеного феномена; розкрито поетапне впровадження розробленої методики та подана перевірка ефективності її результатів.

Діагностика стану самоорганізації підлітків у сучасних освітніх умовах фортепіанного навчання довела, що респонденти не завжди розрізняють сутність схожих, але не однозначних понять, а саме : самостійну роботу, під час якої можна відпрацювати окремі навички, елементи вмій, які визначені викладачем або заплановані учнями самостійно, та самоорганізацію, яка передбачає необхідну мотивацію, зацікавленість у самонавчанні та

саморозвитку з відповідною самооцінкою. На цьому етапі експерименту було застосовано низку методів : анкетування, тестування наявності самооцінки (та оцінки самостійності підлітків їх батьками), педагогічне спостереження, якісний та кількісний аналіз моніторингової документації, стану самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання.

У ході експериментального дослідження було розроблено критерії оцінки із показниками набуття підлітками складових самоорганізації та відповідних умінь, які узгоджені з компонентами структури самоорганізації та схарактеризовані відповідно до рівнів.

Серед розроблених критеріїв : *1* *Ступінь усвідомленості власних мотивів музично-навчальної діяльності* (до першого компонента) з показниками : міра сформованості мотивації щодо самоорганізації, ступінь

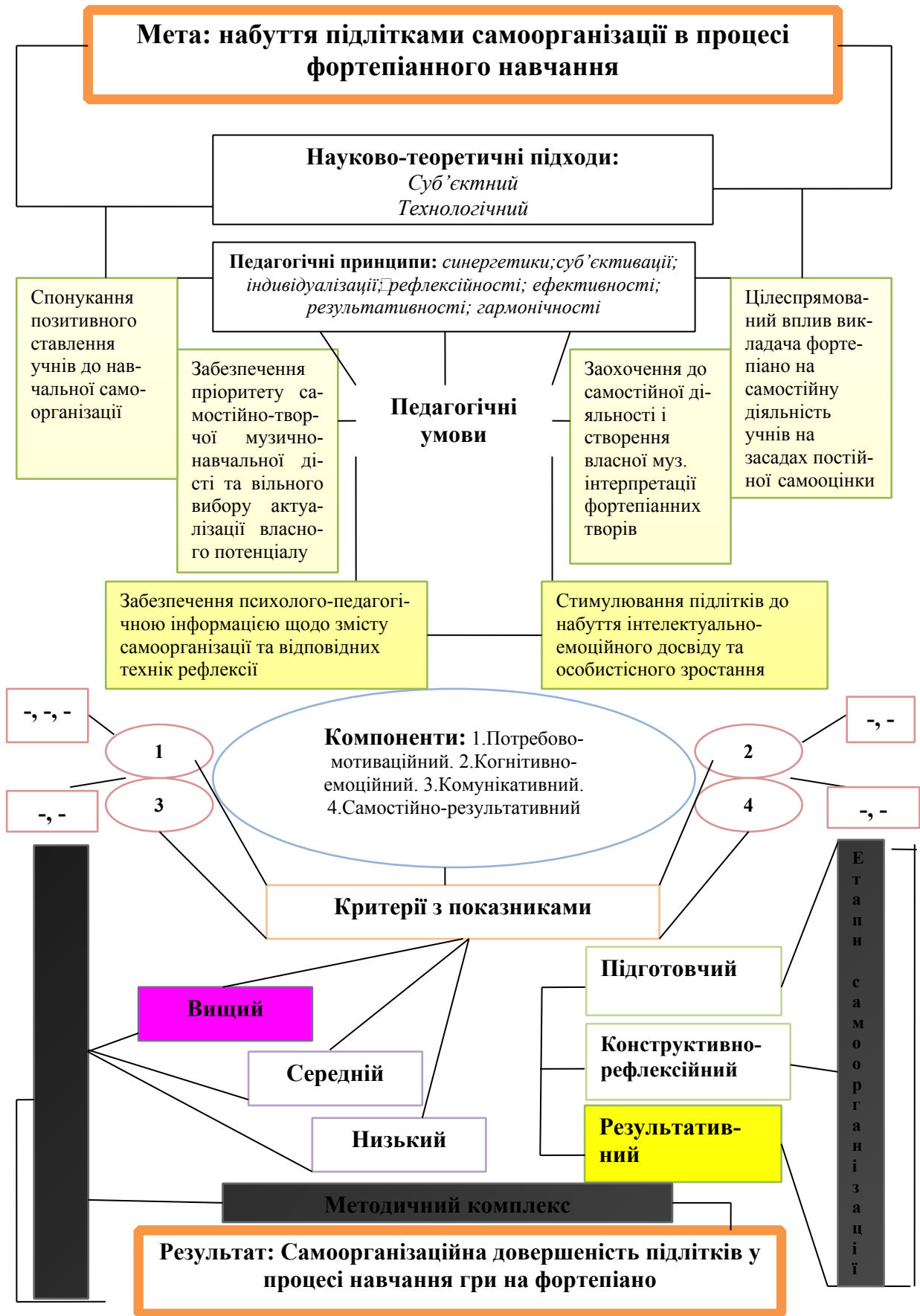

Рис.1. Схема моделі методики самоорганізації підлітків

у процесі фортепіанного навчання

усвідомлення власної самоцінності, рівень цілеспрямованості самоорганізаційних умінь на фортепіанне навчання. 2. *Рівень власної емоційно-рефлексивної значущості* (до другого компоненту) з показниками : міра усвідомленої рефлексії (самопізнання) власних умінь. якість емоційної активності та самооцінки набуття фортепіанних умінь. 3. *Міра самовизначеності* (до третього компоненту) з показниками : рівень самостійності у організації занять для набуття музичної освіти, якість виявлення (самовизначеність) самостійності у різних проявах виконавської діяльності. 4. *Ступінь свободи прояву самоорганізаційних умінь у навчанні та виконавстві* (до четвертого компоненту) з показниками : міра самостійності у виборі навчальних програм з фортепіано (для відкритих виступів, міра прояву самоорганізаційних умінь у організації вільного часу для нових музичних вражень.

Констатувальний експеримент виявив наявність підстав та уможливив висновок про те, що проблема самоорганізації є актуальною для молоді, яка навчається гри на фортепіано. Незначна кількість підлітків продемонстрували усвідомленість необхідності такої діяльності, натомість виявили стихійний її прояв, що зумовило доцільність створення методики самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання.

З'ясування якості самоорганізації відбувалося за визначеними характеристиками відповідних рівнів її набуття.

Високий рівень передбачав і вмотивовану потребу щодо самоорганізації свого часу стосовно поставленої мети; бажання створювати власні перспективні плани щодо фортепіанного навчання; самостійно слідувати своїм вподобанням; демонстрацію у кожній чверті самостійно вивченого нового нескладного (рівня 2-3 класу) фортепіанного твору та уміння дати адекватну самооцінку результатам самостійності; самостійний добір відтінків звучання й точне відпрацювання інших засобів музичної виразності; винайдення власного емоційного відтворення характеру музичних образів; прийняття участі у співбесідах з іншими підлітками; активну співпрацю та уважне сприймання побажань викладачів (батьків) для усвідомлення міри власної самостійності; якісно самостійно виконувати завдання щодо вивчення складних епізодів фортепіанних творів; бажання самому брати участь у відкритих концертах (2-3 заходи); створення банку творів, які сподобались під час самостійного їх слухання для збагачення музичного тезаурусу і власного досвіду (3-4 твори).

Високий рівень передбачав також набуття умінь навчальної самоорганізації і створення власних перспективних планів щодо фортепіанного навчання та презентації нових фортепіанних творів для саморозвитку; рефлексії та адекватної самооцінки; самостійний добір спеціальних засобів розкриття образів фортепіанних творів; презентацію

вивчених самостійно творів у відкритих концертах; узгодження часу із іншими навчальними заняттями; збагачення свого музичного досвіду.

Середній рівень передбачав □ усвідомленість необхідності набуття самоорганізації свого часу стосовно наміченої мети, майже самостійно слідувати своїм вподобанням стосовно фортепіанного навчання; демонстрацію протягом року самостійно вивченого нового нескладного (рівня 2-3 класу) фортепіанного твору і адекватної самооцінки результатів власної самостійності; майже самостійне обрання засобів музичної виразності; розуміння необхідності брати участь у відкритих концертах (1-2 заходи); створення банку музичних творів, які сподобались під час самостійного їх слухання для збагачення музичного тезаурусу й власного досвіду (2-3 твори).

Середній рівень передбачав також набуття умінь навчальної самоорганізації □ самостійно орієнтуватись у своїх планах; організації вільного часу та презентації нових фортепіанних творів для саморозвитку; знаходити час на музичну самоосвіту та відносно точно рефлексувати власні досягнення; свідомого застосування результатів рефлексії в організації своїх розумових та емоційних зусиль на усунення недоліків; застосовувати тренінги для зняття боязкуватості щодо участі в академічних та відкритих концертах; поповнювати свій музичний досвід разом з іншими учнями, відносно самостійно.

Низький рівень передбачав виявлення нерозуміння змісту самостійного навчання, прояв позитивного ставлення до самоорганізації та його планування за допомогою викладачів (батьків); часткову мобілізацію власних зусиль щодо участі у моніторингових заходах (академічних концертах); недостатнє уявлення щодо самоорганізації при наявності лише деяких понять про необхідність самостійно працювати; усунення власних недоліків за допомогою викладачів (батьків); участь у академічних виступах за навчальної необхідності; відсутність самостійності в організації часу для набуття нових музичних вражень; часткове отримання нових музичних знань за участю однолітків і спонукання з боку викладачів (батьків).

Низький рівень передбачав також набуття умінь навчальної самоорганізації (або викривав їх відсутність) □ відсутність умінь самоорганізації, планування свого часу; наявність окремих понять про необхідність самостійно працювати, здобувати нові знання; недостатній прояв зусиль щодо усунення власних недоліків (лише за допомогою викладачів (батьків); примітивної демонстрації своїх досягнень із опанування фортепіанних творів; невчасної участі у моніторингових заходах (за необхідності); відсутність потреби у самостійній організації часу для набуття нових музичних вражень стосовно фортепіанних творів.

На кожному **етапі** впровадження методики самоорганізації підлітків відбувалося набуття конкретного компонента структури, з кожним етапом ускладнювались завдання та додавались завдання щодо вдосконалення попереднього компонента.

На **першому етапі**, *підготовчому*, основна увага приділялась потребово-мотиваційному та когнітивно-емоційному компонентам. Зауважимо, що потребово-мотиваційний компонент був предметом науково-практичної уваги протягом всіх етапів експерименту. На цьому етапі за педагогічної умови щодо спонукання позитивного ставлення учнів до навчальної самоорганізації та забезпечення психолого-педагогічною інформацією щодо змісту самоорганізації та відповідних технік рефлексії використовувались **методи** психологічної підтримки; спонукання до отримання інтелектуально-емоційного досвіду; оцінно-регулятивний; позитивної рефлексії (визначення досягнень); критичної рефлексії (фіксація недоліків); музично-естетичної емпатії (співчуття музичним образам), фіксації раціональних дій (щоденник досягнень), самоаналіз слухових анкет.

На **другому етапі**, *конструктивно-рефлексійному*, основна увага приділялась когнітивно-емоційному та комунікативному компонентам. Створюючи педагогічні умови забезпечення пріоритету самостійно-творчої музично-навчальної діяльності та вільного вибору щодо актуалізації власного потенціалу та забезпечення психолого-педагогічною інформацією щодо змісту самоорганізації та відповідних технік рефлексії були застосовані **методи** постійного та регулярного студіювання набутих навичок та умінь; урахування працездатності та витривалості у навчанні; перехресного спостереження за досягненнями однолітків; перехресного оцінювання (підлітками один одного); навчального тестування відносно самооцінки; співставлення рефлексії та зовнішнього оцінювання; фіксації у пам'яті піаністичних відчуттів; самодисциплінарного впливу.

Зауважимо, що цей компонент є також наскрізним, оскільки самоорганізація існує в соціально-особистісних вимірах як поведінковий елемент.

На **третьому етапі**, *результативному*, основну увагу приділено формуванню самостійно-результативного компонента. Створюючи педагогічні умови заохочення до самостійної проектної діяльності та створення власної музичної інтерпретації фортепіанних творів і цілеспрямованого педагогічного впливу на самостійну діяльність учнів щодо постійної самооцінки, успішна самоорганізація підлітків відбувалась із застосуванням **методів** урахування часового розкладу всіх навчальних занять; створення банку імпровізаційних фортепіанних прийомів; самостійного творчого урізноманітнення інтерпретаційних рішень; добору мотивної артикуляції творів, адекватної художньому авторському задуму; проєкції емоційної драматургії; відеотренінгу (запозичення виконавських прийомів); аутотренінгу; самокорекції.

Після виконання завдань проводились контрольні зрізи через виконання тестів або контрольних завдань. У результаті цього можна стверджувати, що самоорганізаційні уміння учнів позитивно змінювалися за умов використання відповідної методики самоорганізації та доцільного педагогічного втручання у процес фортепіанного навчання.

У результаті застосування методики самоорганізації, частина підлітків експериментальної групи зуміла досягти високого рівня самоорганізації та ефективніше дійти до поставленої мети. Аналіз отриманих даних довів значне позитивне зрушення в експериментальній групі учнів у порівнянні з контрольною.

Для отримання вірогідних значень застосовано декілька методів математичної статистики, що дозволило підтвердити ефективність запропонованої методики. За кожним із показників відповідних критеріїв підсумовано кількісні значення та виявлено якісні кінцеві результати, які вказують на високий рівень сформованості самоорганізаційних умінь учнів-піаністів підліткового віку.

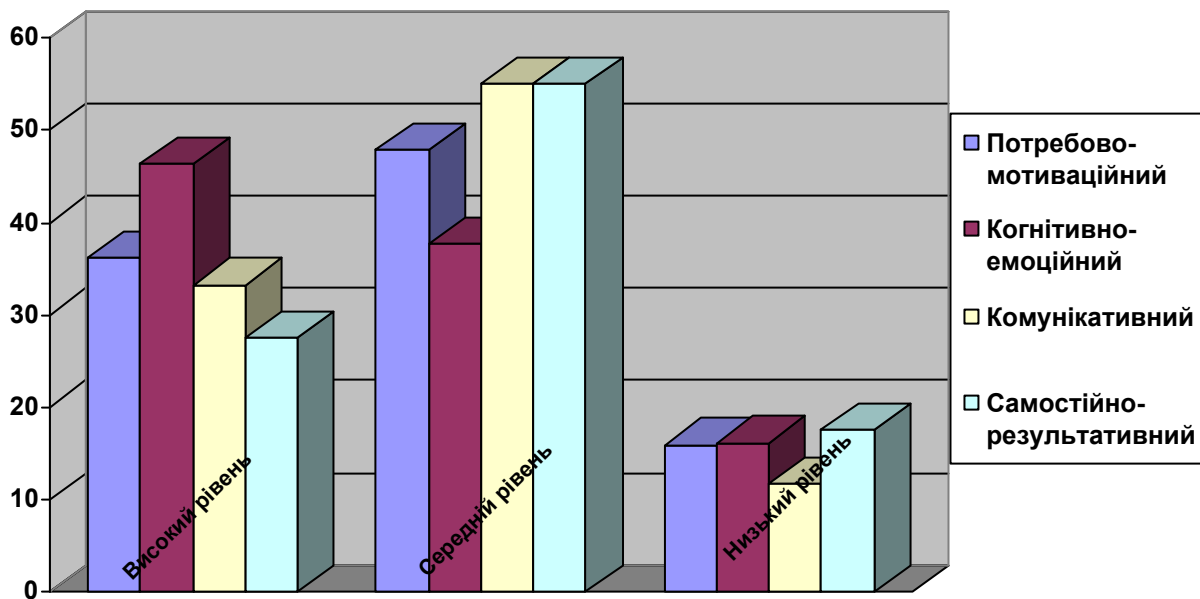

Рис.2. Розподіл учнів за рівнями самоорганізації згідно компонентної структури

Так, перший компонент, потребово-мотиваційний, сформувався по сумі двох рівнів (вищого та середнього) до 82,1 %. Другий компонент, когнітивно-емоційний, відбувся успішніше, його сумарний результат – 84,1 %. Третій компонент, комунікативний, вдосконалився по сумі двох рівнів з результатом – 88,3 %. Що стосується четвертого, самостійно-результативного, компонента, то його результат – 81,5 % (по сумі результатів вищого та середнього рівнів) свідчить про те, що справа самоорганізації власних зусиль та потенційних можливостей особи є дуже складним процесом і не всім учасникам експериментальної групи вдалось продемонструвати високий рівень досягнень. Цей результат не заперечує факту набуття достатніх результатів з цього компоненту.

У результаті всієї дослідно-експериментальної роботи та перевірки її результатів методами математичної статистики підтверджено, що запропонована методика самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання є ефективною та забезпечує позитивну динаміку у їх особистісному

зростанні. Запропоноване дослідження виявило резерви самоорганізації підлітків щодо набуття самоорганізаційних умінь стосовно створення власних проектів опанування та виконання музичних творів для позашкільної презентації.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення сутності означеного феномена та експериментально доведено ефективність авторської методики набуття самоорганізації підлітками у процесі фортепіанного навчання. Проведене теоретичне та експериментальне дослідження, досягнення наміченої мети та розв'язання всіх поставлених задач дали підстави для наступних **висновків**:

1. Аналіз літератури дозволив визначити багатоаспектність проблеми самоорганізації у наукових дослідженнях. У широкому розумінні «самоорганізація» розглядалась як саморух, самоструктурування, самодетермінації природних систем і процесів. Узагальнення теоретичних висновків уможливило трактування сутності та змісту поняття «самоорганізація» як категорії філософії, психології, соціології, педагогіки, музикознавства та спеціальної фортепіанної методики, що розглядається у контексті особистості як явище і процес за принципом синергетики. Досліджено, що психологією поняття «самоорганізація» розглядається як система неповторної індивідуальності, здібність індивіда уміти цілеспрямовано використовувати й вдосконалювати у діяльності складники власної особистісної структури, оптимізувати дії, визначати межі активності для успішного її формування.

Досліджено механізм реалізації самоорганізації через «самоорганізаційні уміння», які розглядається нами у контексті змісту цієї науково-теоретичної категорії; представлена синкретична сутність цього феномена, що проявляється у особистісній якості, самостійності, та практичних самоорганізаційних діях.

2. На підставі науково-теоретичних висновків стосовно змісту та сутності самореалізації та психологічних особливостей підліткового віку учнів-піаністів надано визначення **«самоорганізаційні підлітків»** та представлено її як ***особистісне надбання підлітка, що розкривається на основі індивідуальної якості, самостійності, з урахуванням вмотивованої потреби до здійснення самостійно спроектованої власної мети в опануванні фортепіано.***

У ході дослідження визначено реалізаційну складову самоорганізації як процесу, що виявляється у ***самоорганізаційних уміннях піаністів***, які ми розуміємо ***власними здобутками підлітків, що формуються у тривалому поетапному процесі, в якому проявляються набуті під час самостійного навчання та спілкування з викладачем фортепіано музично-доцільні дії з метою удосконалення вже отриманих у молодших класах умінь і навичок***

та саморегулюються підлітками щодо подальшої успішної самостійної музично-творчої діяльності.

3. Розроблено та обґрунтовано компонентну структуру «самоорганізації підлітків», які навчаються гри на фортепіано. В неї увійшли *потребово-мотиваційний, когнітивно-емоційний, комунікативний та самостійно-результативний* компоненти в контексті виокремлених наукових підходів (суб'єктного та технологічного), які склали основу авторської моделі її набуття.

4. Розроблено методичну модель самоорганізації та набуття самоорганізаційних умінь підлітками з визначенням **принципів** синергетики, суб'єктивності, індивідуалізації, рефлексійності, ефективності, результативності, гармонічності та доцільних **педагогічних умов** спонукання позитивного ставлення учнів до навчальної самоорганізації; забезпечення пріоритету самостійно-творчої музично-навчальної діяльності та вільного вибору щодо актуалізації власного потенціалу; забезпечення психолого-педагогічною інформацією щодо змісту самоорганізації та відповідних технік рефлексії; стимулювання підлітків до набуття навчального досвіду та особистісного зростання; заохочення до самостійної діяльності та створення власної музичної інтерпретації фортепіанних творів; цілеспрямований вплив викладача фортепіано на самостійну діяльність учнів на засадах постійної самооцінки, що забезпечили ефективність розгортання методики самоорганізації підлітків піаністів.

У процесі дослідження виявлено доцільність застосування на всіх етапах комплексу запропонованих методів, які узагальнено у такі блоки активізаційних – щодо пізнавального інтересу до занять з фортепіано та відповідної рефлексії; спеціально-музичного спрямування – самостійних суджень і оцінок формування системи фортепіанно-виконавських знань, умінь, технічних прийомів; самостійного пошуку – взаємодоповнення логічного та емоційного елементів у процесі вивчення фортепіанних творів; проектувальних – щодо самоорганізації зусиль та власного часу у досягненні навчальної мети та ін.

5. У ході експерименту розроблено критерії та показники оцінки успішності самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання, визначено характерологічні ознаки рівнів сформованості досліджуваного феномена (високого, середнього, низького). Розроблені критерії та їх показники дали можливість оцінити отримані здобутки підлітків у самоорганізаційній діяльності, визначити ступінь самостійності кожного підлітка, спроектувати подальші шляхи самоорганізації учнів.

На кожному з етапів методики самоорганізації підлітків набувались відповідні якості стосовно визначених компонентів за допомогою запропонованих методів. Так, щодо потребово-мотиваційного компонента спостерігалось підвищення усвідомлення стосовно самоорганізації власного навчального часу; когнітивно-емоційного – процес формування самоорганізаційних умінь визначився підвищенням у підлітків творчого

мислення, як основи самоорганізації; комунікативного – розуміння своєї самостійності у контексті колективної підтримки; самостійно-результативного – перспективне бачення результатів свого навчання у контексті самооцінки.

6. У ході експериментальної перевірки запропонованої методики самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання встановлено позитивні зрушення, які перевірені методами математичної статистики, що засвідчило її ефективність. Розроблені у ході дослідної роботи методичні заходи стали основою для самоорганізації навчальної та виконавської діяльності, уможливили систематизацію та узагальнення знань та умінь, які вже були у досвіді підлітків-піаністів, відкрили нові шляхи для розвитку самоорганізаційних умінь стосовно творчої самостійності підлітків в умовах навчання в середніх музично-освітніх закладах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх проблем стосовно набуття самоорганізації підлітками. Подальшого вивчення та наукового обґрунтування потребує проблема доцільності застосовування узагальнюючих завдань на уроках з фортепіано, які мали б спиратися на отриманий у попередні роки навчання досвід самостійної діяльності, планування свого часу, опанування нових прийомів фортепіанного виконавства тощо.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях автора:

1. Лі Сіюнь. Дидактична єдність компонентів самостійності у музичній діяльності /Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. *Серія 14*. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – Вип. 15 (20). – Ч.1 / Лі Сіюнь. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2013. – 234 с. – С.169–172.

2. Лі Сіюнь. Структура самоорганізаційних умінь підлітків з фортепіанного навчання / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. *Серія 14*. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – Вип. 18 (23) / Лі Сіюнь. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. – С. 242–247.

3. Лі Сіюнь. Науково-теоретична сутність самоорганізаційних умінь у контексті навчальної діяльності /Педагогічний дискурс : зб. наук. праць /Голов. ред. І.М.Шоробура. // Лі Сіюнь. – Хмельницький : ХГПА, 2015. – Вип. 18. – С. 192–196.

4. Лі Сіюнь. Діагностика стану сформованості самоорганізації в учнів 5-7 класів у процесі фортепіанного навчання / Лі Сіюнь // Наука і освіта : наук.-практ. журнал Південно-українського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського. *Педагогіка*. – № 6 (СХХХV). – 2015. – С. 59–64.

5. Лі Сіюнь. Педагогічні умови функціонування самоорганізаційних умінь підлітків у процесі фортепіанного навчання

/Лі Сіюнь // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вип. 42 / Ред. кол. – Київ; Вінниця: Планер, 2015. – С. 57–61.

6. Ли Сіюнь. Дидактическая целостность компонентов самостоятельности и их применение в музыкальной деятельности пианиста /Наука 21 века : вопросы, гипотезы, ответы : научн. журнал /Ли Сіюнь. – №1. – 2015.– М: Перо, 2015.– С. 44–48.

7. Лі Сіюнь. Самостійна робота у підготовці музиканта-педагога /Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів XI Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті О.П. Рудницької /[голов. ред. І.А. Зязюн]. Вип. 5 (9). /Лі Сіюнь. – Чернівці: Зелена Буковина. 2014. – С. 223–225.

8. Лі Сіюнь. Професійна значущість самостійності як особистісної якості учня-піаніста /«Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» зб. тез за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конф.-семінару, 27-28 лютого 2014 р. /Лі Сіюнь. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014 р. – С. 144–145.

АНОТАЦІЇ

Лі Сіюнь. Методика самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації розглянута проблема самоорганізації підлітків у процесі навчання гри на фортепіано, обґрунтована науково-теоретична сутність даного феномена, яка представлена в єдності особистісної якості, самостійності, та самоорганізаційних умінь піаністів; принципи (синергетики, суб'єктивізації, індивідуалізації, рефлексійності, результативності, ефективності, гармонічності) та доцільні педагогічні умови ефективного формування самоорганізації підлітків.

Запропонована методика самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання розроблена з урахуванням суб'єктного та технологічного науково-теоретичних підходів та будується на основі визначених структурних компонентів досліджуваного явища, серед яких виокремлені потребово-мотиваційний, когнітивно-емоційний, комунікативний та самостійно-результативний; розроблена система критеріїв оцінки успішності самоорганізації підлітків у фортепіанному навчанні з відповідними показниками.

Розроблена та експериментально перевірена авторська методика самоорганізації підлітків у процесі фортепіанного навчання, адекватний комплекс самоорганізаційних умінь. Впровадженням ефективного

методичного комплексу забезпечена результативність дослідної роботи та перспективи її використання.

Ключові слова – самоорганізація, самоорганізаційні уміння, методика самоорганізації підлітків, фортепіанне навчання.

Ли Сиунь. Методика самоорганизации подростков в процессе фортепианного обучения. Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2016.

В диссертации рассмотрена проблема самоорганизации подростков в процессе обучения игре на фортепиано; обоснована научно-теоретическая сущность данного феномена, которая представлена в единстве личностного качества, самостоятельности, и самоорганизационных умений пианистов; принципы (синергетики, субъективации, индивидуализации, рефлексивности, результативности, эффективности, гармоничности) и педагогические условия эффективного формирования самоорганизации подростков.

Предложенная методика самоорганизации подростков в процессе фортепианного обучения разработана с учетом субъектного и технологического научно-теоретических подходов, строится на основе определения структурных компонентов исследуемого явления, среди которых выделены потребностно-мотивационный, когнитивно-эмоциональный, коммуникативный и самостоятельно-результативный; разработана система критериев оценки успешности самоорганизации подростков в фортепианном обучении (степень осознанности собственных мотивов музыкально-учебной деятельности; мера самоопределения; уровень собственной эмоционально-рефлексивной значимости; степень свободы проявления самоорганизационных умений в учебе и исполнительстве) и соответствующие им показатели.

Разработана и экспериментально проверена авторская методика самоорганизации подростков в процессе фортепианного обучения, адекватный комплекс самоорганизационных умений. Внедрением эффективного методического комплекса обеспечена результативность исследовательской работы и перспективы ее использования.

Ключевые слова – самоорганизация, самоорганизационные умения, методика самоорганизации подростков, фортепианное обучение.

Li Siyun. The Youth Self-organization Methodology in the Process of Piano Education. Manuscript.

Dissertation is for application of Ph.D. academic degree on specialty 13.00.02 – theory and methodology of music teaching. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2016.

Youth self-organization problem concerning piano education process was examined in the dissertation, scientific-theoretical nature of this phenomenon which is represented in the unity of the personal qualities related to independence and self-organizational pianists skills was substantiated; principles (effectiveness, efficiency, subjectivation; individualization, reflexivity, harmony) and pedagogical conditions of effective youth formation were analyzed.

The proposed method of youth self-organization in the piano process training is designed to meet the subjective and scientific-theoretical approaches; it is based on determination of the investigative phenomenon structural components, among which are the need-motivational, cognitive, emotional, communicative and self-productive components; a criteria system is developed for evaluating the success of youth self-organizing in piano teaching (degree of awareness of their own motives concerning musical learning activities; self-determination measure, the level of emotional self-reflexive significance, the degree manifestation freedom of self-organizational abilities in learning and performing) and their corresponding indicators.

The author's youth self-organizing methodology in piano education process was developed and experimentally verified adding an adequate range of self-organizational skills. The effective methodical complex introduction ensured the research effectiveness and the prospects of its use.

Keywords □ self-organization, self-organizationskills, youthself-organization, piano training.